

P. 11.151

PREOCUPĂRI DIDACTICE

REDAȚIA: VIRGIL DOBRESCU, Profesor
STRADA PETRU-RAREȘ, — PIATRA-NEAMȚ

SUMARUL:

Raportul dintre corp și suflet	Dr. Florin Niculescu
Educație și pedagogie	Virgil Dobrescu
Condiția istorică a societății	Victor Savin
Statul și originea lui	Pr. D. Mihailescu
Influența școlii în combaterea relelor apucături ale elevilor	Mihail D. Stamate
Ziua bunătații față de animale	V. Ghițescu
Etica și stilul vieții	Victor Țăranu

CRONICA:

Note pe marginea unei monografii geografice	Victor Andrei
Insemnări	„ „
Revista Revistelor	M. Cojocaru

Abonamentul pe un an este de 100 lei, iar un număr 10 lei.
Pentru elevii școalelor normale, abonamentul este de 80 lei anual.
Pentru Domnii colegi, cari vor să se considere membri fondatori ai revistei, abonamentul începe de la 200 lei.

● ●

Primim cu plăcere colaborări din partea Domnilor colegi — profesori și învățători — bine înțeles dacă lucrările Domnilor lor se încadrează în programul revistei noastre.

Articolele nu vor fi mai lungi ca opt pagini de un sfert de coală de scris și vor fi scrise citeț pe o singură pagină.

Manuscrisele nu se restituie.

● ●

Schimbul de reviste, manuscrisele pentru revistă, cărțile pentru recenzii și orice corespondență privitoare la redacție, se vor trimite pe adresa : Virgil Dobrescu, profesor Str. Petru-Rareș, Piatra-N.

● ●

Toată corespondența privitoare la administrația revistei, precum și plata abonamentului se vor adresa : Petre Butnaru, institutor Str. Ed. Mirto 70.

● ●

Rugăm stăruitor pe abonații reștanțieri pe anul l cu achitarea abonamentului la revistă să ne pună în posesiunea drepturilor noastre și să considere că această datorie este o chestiune de onoare pentru Domniile lor.

Persoanele care nu mai doresc să fie abonate și pe anul curent, le rugăm să ne restituie primul număr, cu prima poștă, la redacție.

Raportul dintre corp și suflet

(urmare)

După Descartes, filosofi raționaliști căutară soluția problemei, fie într'o doctrină *unionistă* (nu există decât o singură realitate) fie în explicații extra-cauzale. Pentru *Mallebranche*, cel mai de seamă interpret al cartezianismului, acțiunile omului sunt posibile în măsura în care există o corespondență între voința lui și aceea a lui Dumnezeu.

Dacă mâna se mișcă într'un moment dat și într'o formă anumită, aceasta se explică prin aceea că divinitatea însăși activează prin intermediul corpului și sufletului nostru. Această doctrină poartă numele de „ocasionalism“.

Leibniz, neputând admite dualismul cartezian, caută soluția tot în pulerea divină. Plecând dela ideea că întreaga realitate este formată din substanțe foarte simple (monade) și că fiecare monadă este un fel de univers, sau cel puțin fiecare oglindește în ea întregul univers, el ajunge să se întrebe: cum comunică monadele între ele? În virtutea unei „armonii prestabilite“, răspunde el. Creatorul universului a făcut astfel monadele încât percepțiilor clare ale uneia, le corespund percepțiunile confuze, ale alteia. Sufletul și corpul au legile lor speciale. Primul acționează după legile finale (scopuri, dorințe, etc.), al doilea, după cele mecanice (mișcare). Între ele, există o armonie stabilită încă dela origina creației. „Sufletul, zice el, urmează propriile sale legi și corpurile pe ale lor; întâlnirea lor se face în virtutea armoniei prestabilite între toate substanțele, deoarece sunt reprezentările unuia și aceluiaș univers“ (Monadologie, par. 78).

Spinoza, raționalist viguros, crede că toate substanțele pe care le putem cunoaște, sunt „moduri“ ale unei singure *substanțe*. Aceasta nu poate fi demonstrată experimental, ci numai pe cale rațională, după metoda demonstrației geometrice. În definiția ideii de substanță, el introduce două elemente, care se reduc, de altfel, la unul singur. În opera: „*Principii de filozofie demonstrate după metoda geometrică*“, definește substanța astfel: „Ceeace există, este numai prin concursul lui Dumnezeu“.

În „*Etica*“, ideea concursului divin este suprimată și definiția substanței redată sub forma: „Ceeace există prin sine și este conceput de sine“. Între ideea de substanță spinozistă însă și aceea de Dumnezeu, nu există nici o deosebire, căci Dumnezeu este însăși substanța și substanța este Dumnezeu („*Natura sive Deus*“). Între lucrurile create nu există nici un raport de indeterminare; ele există și funcționează în mod necesar. Ceeace se întâmplă, trebuie să se întâmple. „Nu există nimic contingent (indeterminat, liber, spontan¹) în natura lucrurilor, căci toate lucrurile au fost determinate de necesitatea naturii divine să existe și să se miște într'un fel anumit (*Etica*, prop. XXIX). Prin această doctrină, Spinoza credea că a rezolvat problema sufletului și a corpului, deoarece dualismul cartezian era înlăturat. Substanța fiind unică, urmează că sufletul și corpul nu sunt decât niște moduri ale ei. Totuși, problema nu este rezolvată, ea este numai deplasată pe un plan în afară de cauzalitatea propriu zisă.

Lăsând la o parte alte teorii emise (Kant, Hegel, Schopenhauer, Maine de Biran²), vom aminti numai reacțiunea filosofilor materialişti contra spiritualismului idealist. În secolul XIX, științele biologice fac progrese uimitoare. Se studiază procesele vitale, se elaborează teorii filosofice. Totul este redus la materie și mecanică. Sufletul nu este considerat decât ca o formă a materiei nervoase. *Cabanis*, fiziolog, proclamă: *Creerul secretă gândirea, după cum ficatul secretă fierea*“. *Karl Vogt* se exprimă aproape în acelaș mod. *Gall* face un fel de hartă topografică a creierului și erante celebra teorie a localizărilor psihice (frenologia). *Huxley* face din conștiință un fel de pseudo-realitate adăugată sistemului cerebral superior (epifenomenismul). Prin urmare problema sufletului nici nu se mai punea ca realitate de studiat; accentul trecând asupra chestiunilor fiziologice și anatomice. Către 1872, se produce totuși, o reacție: filozoful *Dubois Raymond* declară, la congresul naturaliştilor dela Leipzig, că este imposibil să se explice și să se înțeleagă procesele spirituale cu ajutorul mecaniceii atomilor din creier. Cum a apărut conștiința, rămâne și va rămâne un mister pentru mintea omenească. La această declarație, îi răspunde ceva mai târziu, *Haeckel*, care caută să demonstreze că toate ființele derivă dintr'o singură materie (protoplasma) și că viața sufletească nu este decât o formă evoluată a materiei organice. Către sfârșitul secolului al XIX-lea, problema nefiind rezolvată nici cu ajutorul dualismului, nici cu acela al monismului (fie spiritualist, fie materialist), s'a recurs la o ipoteză comodă: „*Paralelismul psiho-fizic*“. Susținătorul teoretic cel mai de seamă al acestei teorii, a fost fondatorul laboratorului de psihologie dela Geneva, *Th. Flourmay*.³)

1) Cuvintele între paranteză sunt adăugate de noi.

2) Maine de Biran poate fi considerat ca cel mai de seamă critic și opoziționist al teoriei materialiste din sec. XIX

3) Originea ei însă, se găsește în filosofia lui Descartes, după cum am spus mai sus.

Sufletul și corpul sunt două realități care-și au legile lor și evoluează fiecare după natura sa. Totuși, departe de a fi inaccesibili unul altuia, ele se influențează reciproc, în așa fel, *încât unui fapt cerebral, îi corespunde un anumit fapt psihic și vice-versa.*

Această teorie a stat la baza cercetărilor psiho-fizicienilor germani (Weler, Techner, Helmholtz, etc.). În timpul din urmă, ipoteza paralelismului a fost viu atacată de către filosoful Bergson și de către Binet. Spațiul acestui studiu nu ne permite să urmărim pas cu pas argumentele aduse contra paralelismului.

În rezumat, Bergson se sprijină pe două considerente esențiale : 1) Paralelismul psiho-fizic nu este o ipoteză științifică, căci ea depășește cu mult cadrul experienței propriu zise, a realității observabile, care ne arată interdependențe relative între cerebral și mintal, dar nici decum corespondențe riguroase. 2) Paralelismul conține în sine o contradicție flagrantă, deoarece admite conversiunea a două sisteme opuse de interpretare a realității : *idealismul* (realitatea ca idee) și *realismul* (realitatea ca obiect exterior reprezentărilor noastre). Or, zice el, trecerea dela un sistem la altul nu este altceva, din punct de vedere logic, decât un sofism.

Sprijinindu-se pe aceste critice Bergson dă o soluție nouă problemei. Că există puncte de unire și de separație între corp și suflet, este un fapt de experiență, pe care nu-l putem tăgădui. Aceasta nu înseamnă însă că unul este echivalentul altuia. Eul, conștiința, vieța sufletească, a cărei funcțiune fundamentală este *memoria*, depășește cu mult vieța corpului, în timp și în spațiu.

De altă parte, gândirea fiind dirijată către acțiune, se servește numai de creier și corp pentru a se exprima, a se manifesta.

Astfel, creierul nu face altceva decât să imite, să mimeze ritmul ei, fără a putea să o suplezeze. El este un simplu instrument de acțiune față de suflet. „Activitatea cerebrală, zice Bergson, este pentru activitatea mintală ceea ce mișcările bastonului șefului de orchestră sunt pentru simfonie. Simfonia depășește din toate părțile mișcările care o scandează. Deasemenea, vieța spiritului, debordă vieța cerebrală“. „El nu este deci, la drept vorbind, nici organ de gândire, nici de sentiment, nici de conștiință, dar el face în așa fel, încât conștiința, sentimentul și gândirea să rămână îndreptate către vieța reală și prin urmare capabile de acțiune eficace“. (L'Energie Spirituelle, pag. 50-51). Deci, în gândirea lui Bergson, raportul dintre corp și suflet s'ar putea compara cu raportul care există între maestru și instrument. Unul creează, dă impuls, celălalt execută. Cu toată subtilitatea filosofului nostru, dualismul problemei persistă și, dealtfel, nici nu se poate înlătura.

Deasemenea, nici paralelismul pe care el îl critică, nu este complet

înlăturat, căci, pentru execuția acțiunilor, este nevoie ca între mintal și cerebral să fie o corespondență oarecare. Totuși, la Bergson, inconvenientele acestei teorii sunt cu mult înlăturate și e'le pot fi încă atenuate, dacă am renunța să vedem în paralelism, rezumatul unei realități, ci mai de grabă o simplă ipoteză practică, isvorită din nevoi științifice, experimentale. Că nu se poate deduce viața sufletească din jocul atomilor cerebrali, este sigur; dar că faptele sufletești asupra cărora psihologul experimentează depind sau sunt condiționate de anumite organe anatomice și de fiziologia lor, este iarăși o certitudine. În acest caz, psihologul se mulțumește să constate anumite inter-condiționări, fără a se preocupa de substratul lor metafizic.

Alături de Bergson, am pomenit numele lui Binet. Oricine are o idee de psihologie, știe de aportul lui Binet în psihologia experimentală și de cercetările lui asupra inteligenței, raționamentului matematic și sugestibilității, etc. Mai puțin sunt cunoscute ideile lui despre problema: „Corpului și Sufletului“. În fond, în această privință, îi lipsește mai mult originalitatea decât în studiile amintite. Binet pleacă dela analiza caracterelor materiei și acelea ale spiritului și ajunge la concluzia că amândouă au drepturi egale în psihologie. Pentru critica paralelismului, el se bazează, și pe bună dreptate, pe faptul *insensibilității intra-cerebrale*. Noi nu simțim nici jocul atomilor cerebrali, nici mișcarea pe care ar face-o un fluid nervos, care transmite o excitație la creier. Deci, imposibil a înțelege corespondența dintre cerebral și mintal și cu atât mai mult să derivăm pe cel din urmă de primul. În concluzie, Binet consideră legătura dintre corp și suflet ca un fapt de experiență. Sufletul fără corp are o existență incompletă, virtuală. Ca să devină actuală, concretă, este nevoie de materie. Așa dar, psihologul ajunge în acest caz, la vechea teorie aristoteliană: *materie—formă; corp—suflet*.

Pentru a completa această expunere, ar mai fi fost nevoie să schițăm și eforturile școlii behavioriste sau compartimentiste a lui Watson, obiectivismul lui Betcheren, reflexologia lui Pavlov, care își propuseră să facă din psihologie o pură știință biologică, excluzând preocupările despre conștiință și chiar negând-o (Watson, în manifestul său din 1913). Aceasta însă, ne-or duce la o broșură, și ea incompletă fără îndoială, nu la un articol de revistă. Înainte de a termina, ne îngăduim să abuzăm de răbdarea probabililor noștri lectori, pentru a emite o concluzie provizorie.

Din cele expuse, rezultă două lucruri distincte:

1. Că între organele și funcțiunile corporale și cerebrale și între funcțiunile psihice, există strânse legături.
2. În virtutea căror legi există aceste legături? Cum pot ele exista? La această întrebare, psihologia, în stadiul ei actual cel puțin, nu poate

răspunde precis. Din punct de vedere metafizic, problema nu poate depăși cadrul ipotezli; orice soluție dogmatică alunecă într'un domeniu extra-causal, incompatibil cu pretențiile științei de a explica faptele prin înlănțuirea lor cauzală. Așa încât, omul de știință nu are a se mulțumi, pentru moment, decât cu prima concluzie. Funcțiunile psihice sunt condiționate de cele corporale. Se știe că alterările nervoase, funcțiunea anormală a glandelor endocrine ¹⁾, intoxicațiile alcoolice, narcotice, boalele infecțioase, etc., produc schimbări în vleața sufletească în genere.

Studiul alienației mintale a descoperit deseori corelațiuni strânse între anumite lezuni cerebrale și între desadaptarea la realitate. Chiar când asemenea leziuni au lipsit, s'au constatat dezechilibrări în elementele chimice care intră în compoziția țesuturilor nervoase.

De altă parte, studiile antropometrice; raportul dintre datele corporale (talle, greutate, structură musculară și osoasă, etc.) au dus la concluzii care au permis definirea diferitelor temperamente și caractere. De asemenea, însăși sferacitatea creerului este considerată ca o condiție a activității intelectuale superioare. Într'o lucrare din 1934 — *Origines et formes de la Pensée* — F. Carel căuta să demonstreze rolul imens pe care-l are carbonul și neurina (aceasta rezultând din combinarea diferitelor substanțe chimice din creer și corp) pentru gândire.

În stadiul actual deci, psihologia nu poate rezolva precis raportul dintre corp și suflet. *Ea constată inter-dependența lor, ține socoteală de condițiile reciproce în diverse fapte pe care le studiază și se ferește să cadă în mrejele unei metafizice sterile.*

Pentru pedagogie, atitudinea aceasta însă, este foarte practică. Educația nu va căuta nici să substituie activitatea corporală celei sufletești, nici să neglijeze pe prima, crezând că servește pe a doua. Individul este un tot și armonia dintre corp și suflet, fie ea chiar relativă, este mai mult decât o necesitate logică sau estetică; ea reprezintă un interes vital pentru om și societate.

Florin Niculescu

Doctor în filosofie dela Geneva

1) A se vedea articolul D-lui Virgil Dobrescu în No. 8-9 al acestei reviste.

EDUCAȚIE ȘI PEDAGOGIE

1. *Factorii care influențează dezvoltarea omului: factorii interni și externi.*
2. *Educația, factor intenționat.*
3. *Pedagogia, știința educației.*

1) Pentru haosul care stăruie în practica noastră școlară și care trebuie înlăturat prin orice mijloace, am crezut necesar ca la acest capitol să înfățișăm problemele fundamentale ale pedagogiei teoretice. Reamintirea lor pentru unii, completarea cu noi date pentru alții, va aduce oare care lumină în unele chestiuni atât de rău înțelese astăzi. Vom încerca — pe cât va fi posibil — să prezentăm soluțiile cu toată obiectivitatea necesară, ferindu-ne de a lua poziții extremiste și a contribui astfel și mai mult la „nedumirirea” care domină în școala noastră și pe care o subliniază și D-l Bârsănescu în admirabila lucrare de sinteză „Unitatea pedagogiei contemporane ca știință” :

„Dacă azi, școala în genere și școala românească în special străbat o perioadă agitată de criză, faptul se datorește și influenței nefericite a unor inițiatori de „pedagogii” și „concepții noi despre educație”, unor doritori să lanseze „formule”, să creeze „școală”, să formeze „curente”, mai curând de cât să lucreze serios în slujba științei pedagogice” (p. 13).

Incepem prin a lămuri ce este educația deoarece aceasta este problema de competență, fiindcă pedagogia este socotită știința a educației.

S'a văzut din articolele publicate în anul I al acestei reviste — articole de psihologie — că indivizii când vin pe lume aduc cu ei — datorită eredității și atavismului anumite tendințe, inclinații și instincte care le înlesnesc adaptarea la mediu și le fac posibilă existența. La animale aceste predispoziții sunt singurele instrumente de orientare în mediu și la acestea nu se mai adaugă alte influențe, care să-i înlesnească creșterea, decât cel mult acelea care vin în mod fatal dela mediu și în foarte mică măsură dela colectivitatea în mijlocul căreia trăiește. Așa dar animalul se dezvoltă datorită pe deoparte eredității și atavismului, iar pe de altă influențit medlului și colectivității.

Formarea omului este o chestiune mult mai complicată. Omul vine

mai puțin pregătit pe lume decât celelalte animale. El nu mai are instrumentele de orientare, care înlesnesc oricărei alte viețuitoare o orientare rapidă și deci o copilărie scurtă. Dintre toate organismele omul singur are copilăria cea mai lungă și dezvoltarea sa urmează să și-o ia în sarcină societatea. Asupra lui se exercită și cele mai variate și multiple influențe. De multe ori însușirile ereditare pot fi modificate sau perfecționate sub influența mediului cosmic, mediului social, școalei, lecturilor sau chiar din pricina unor întâmplări survenite în viață.

Așadar două feluri de factori influențează creșterea omului: unii interni, alții externi.

Factorii interni ai dezvoltării omului.

Primii, factorii care hotărăsc individualitatea noului născut sunt părinții și chiar strămoșii mai îndepărtați.

Copilul moștenește însușiri fizice și psihice fie dela mamă sau tată, fie chiar dela bunici și uneori dela străbunici, ba chiar și dela neamul sau rasa căreia îi aparține. Știința a cercetat ereditatea și a ajuns să formuleze și concluzii. Iată câteva: „Când ambii părinți posedă aceeași calitate, atunci 60% — 65% din copii moștenesc calitatea comună; când părinții au naturi deosebite — de pildă, când unul din părinți are un temperament viol, iar celălalt, un temperament calm — atunci 45% din urmași seamănă unui părinte și tot atâtă, celuilalt. Când se produce un amestec de calități, atunci 15% din urmași posedă calitatea nouă, rezultate prin amestec (Acestea sunt rezultatele la care au ajuns cercetătorii olandezi Heymans și Wiersma).

După învățații Häcker și Ziehen, dacă ambii părinții sunt muzicanți, atunci 86% din urmași au talent muzical; dacă ambii părinți nu sunt muzicanți atunci 59% din urmași sunt muzicanți, 26% nemuzicanți și 15% semi-muzicanți. 1)

Și însușirile etnice produc o diferențiere între copii. Altfel se prezintă copilul român, altfel copilul ungar și altfel copilul evreu.

Rasa are și ea influențe determinante și produce deasemenea o diferențiere care conduce la teoriile care sunt astăzi la modă.

Toate aceste influențe alcătuiesc factorii interni de dezvoltare ai omului și datorită lor se produc diferențierile dintre indivizi.

Factorii externi ai dezvoltării omului.

În mod obișnuit influența exercitată de factorii externi este denumită sub numele generic de influența venită dela „mediu“.

Ce înțelegem prin mediu și care s factorii care influențează creșterea copilului și pe care îi denumim prin „mediu“?

Omul — ca și celelalte viețuitoare — suferă influențe dela mediul geografic. Fiecare din învelișurile pământului exercită asupra omului în-

1) Pedagogia de Bărsănescu (p. 12)

fluente care-l condiționează dezvoltarea *Atmosfera, litosfera, hidrosfera, biosfera*, care dacă pentru animale sunt determinante de existență constituie și pentru om factorii care îi influențează creșterea și studiile de specialitate determină în amănunțime aceste lucruri.

Pe lângă influențele dela mediul geografic mai se exercită asupra viețuitoarelor și deci și asupra omului, influențe dela întreg universul. Așa de exemplu gravitația influențează condițiile de muncă, fiindcă se știe că, potrivit legii gravitației universale, greutatea corpurilor variază la suprafața diferitelor corpuri cerești.

S'a stabilit prin calcule că un corp, care ar cântări pe Pământ 1 Kg., pe Soare cântărește 28 Kg., iar în Marte numai 0,370 Kg., fiindcă masa acestuia e mai mică decât a Pământului.

Consecința ce decurge de aici e că pe Marte, o ființă, cu o forță egală cu a omului, ar putea să ridice o greutate de 3 ori mai mare decât o poate, face pe planeta noastră. De aci și supoziția ce se face: „Pe o planetă ca Marte progresul social ar fi mult mai mare, pentrucă munca s'ar săvârși mai ușor, traiul s'ar câștiga mai lesne, civilizația ar progresa mai repede, iar timpul rămas liber ar putea fi întrebuințat pentru înaintarea culturii”.¹⁾

De aceea este mai corect să spunem că influențele care se exercită asupra omului sunt dela întreg universul, nu numai dela pământ și că prin mediu să înțelegem și mediul cosmic și mediul geografic, care e o noțiune subordonată celei dintâiu.

Mediul cosmic constituie deci primul factor extern al dezvoltării omului.

Fiecare copil însă aparține unei familii, bogată sau săracă, cu o anumită mentalitate și viață morală, dintr'o anumită categorie socială și care poate locui la sat sau la oraș și care exercită o profesiune oarecare.

Afară de acestea fiecare copil poate veni în contact cu anumiți cămarazi și cu anumite persoane în preajma cărora trăiește.

Toate acestea: *familia, profesiunea, unitatea socială* de care depinde, constituie un alt mediu, tot așa de important, care influențează dezvoltarea copilului și care constituie al doilea factor extern de influențare, *mediul social*.

Toate aceste influențe le suferă copilul fără să vrea și ele se exercită la întâmplare. Nimeni nu este răspunzător de ereditatea sa — de individualitatea innăscută — nici de faptul că s'a născut la munte sau la șes, într'o climă temperată sau polară, într'o familie săracă sau bogată, într'o anumită comunitate sau alta. Nu este nici răspunzător, dar nici nu poate să abată vreuna din aceste influențe. Ele se exercită, fără ca să fie

1) Elemente de Sociologie D. Gusti și Herescu p. 93.

îndrumate de cineva, de aceea D-l Prof. Antonescu, consideră această influență, ca o *influență neintenționată*, pe care o primește copilul, și care contribuie la dezvoltarea lui. 1)

De această influență neintenționată nu scapă nici unul din copii, iar în societățile primitive și la animale constituie singurul factor de dezvoltare.

2) La sălbatici, care nu cunosc o viață socială așezată și organizată și care duc o viață foarte asemănătoare cu aceea a animalelor, nu se mai pune problema, dacă nu este cazul să se exercite asupra dezvoltării omului și o altă influență, *conștientă*, nu la întâmplare, care să se desfășoare după un anumit *plan*, care să presupună și *scopuri și mijloace* de realizarea lor. Pe măsură ce societățile evoluează se constată că numai ereditatea și influența mediului cosmic și social sunt insuficiente într-o societate cu o organizație mai complexă. Această constatare apare de timpuriu și odată cu ea și preocuparea de a se găsi un nou mijloc de a înlesni și pregăti adaptarea omului la complexitatea vieții sociale. Factorii de care am vorbit nu mai erau suficienți să ajute orientarea și existența omului.

Trebuie să se exercite asupra individului o serie de *influențe intenționate*, cu scopuri bine precizate și cu mijloace potrivite. Ei bine această acțiune sau mai bine acțiunile, care se exercită asupra copilului, după un plan bine întocmit, plan care presupune un ideal și mijloace de realizarea lui, constituie *educația*. Educația presupune anumite norme, o anumită îndrumare; prin educație se urmărește ori dezvoltarea însușirilor naturale ale individului, ori transmiterea bunurilor culturale ale generației vechi. Educația este însă un fapt social și individual în același timp. Este ceva care se întâmplă în jurul nostru și în același timp și cu noi. Cum zice cineva, fiecare dintre noi, de la naștere și până la moarte este și spectatorul și actorul acestui fapt. Prin acțiunile, prin simțirea și cugetarea lui, aduce o parte de modificare în ființa totală a fiecăruia dintre semenii săi în parte și a grupului social în totalitatea sa. Din acest punct de vedere, chiar dacă am trăi în izolare completă de mediul social, noi cei de azi, nu suntem egali cu noi cei de mâine sau de ieri, și de aceea nu putem trăi din nou o clipă întocmai cum am trăit-o mai înainte, chiar dacă împrejurările ar fi aceleași. Viața noastră inferioară nu stă niciodată pe loc. Sufletul nostru este un fel de „jidov răătăcitor“, căruia nu-i se dă un moment de popas. În această situație însă ne ducem ca melcul avuția în spate, avuție care crește pe fiecare clipă fie cu cece primim din afară, fie cu ce producem noi înșine neîncetat.

Educația este așa dar o funcție eminamente socială. Astfel o concepem mai toți pedagogii.

1) Pedagogie generală de G. G. Antonescu.

Paul Barth o definește astfel :

„Educațiunea este perpetuarea societății în timp, după cum colonizarea este perpetuarea societății în spațiu. *Durkheim* vede în educație o acțiune exercitată de generațiile adulte asupra acelor care nu-s încă coapte. El crede că educația are de obiect trezirea și dezvoltarea în copil a unui număr de stări fizice, intelectuale și morale, pe care le reclamă dela el și societatea politică în ansamblul ei și mediul special pentru care-i destinat. *G. Kerachensteiner* vede în educație un act cultural, care prezintă copilului anumite bunuri de cultură, cu scopul ca acestea să desvolte în el acea energie culturală necesară în vederea scopurilor comunității.

Ori cum s'ar lămuri educația, constatăm că este un fapt, o realitate asupra căreia au meditat gânditorii tuturor popoarelor și din timpurile cele mai vechi.

Cuvântul e de origină latinească și derivă din verbul „educare“ care se traduce prin îngrijirea de hrană și dezvoltarea cuiva. Azi în această noțiune, ar intra mai multe elemente. Pe lângă îngrijire de hrană și dezvoltarea cuiva, educația presupune și îndrumare și cultivare.

De sigur că educația a existat la început sub formă de tradiție. Această influență intenționată, care s'a exercitat asupra omului s'a făcut în mod empiric, fără norme bine precizate și fără mijloace suficient studiate. Mai târziu a început și preocuparea pentru stabilirea unor norme și principii, care să ușureze munca educatorilor. Trebuiau cunoscute deci condițiile psihologice și fiziologice ale copilului.

Numai așa se poate realiza o muncă luminată și spornică. Mai trebuia încă ceva. Trebuia să se precizeze și țelul educației. Care-i idealul către care trebuie să tindem, care-i menirea omului și pe care trebuie să-l ajutăm să o realizeze.

Țelul educației este inspirat de concepția despre lume și viață a fiecărui popor sau cugetător. Astfel că au început să se infiripeze teoriile despre educație.

Cu aceste teorii apare și necesitatea unei noi științe. Dacă toate acțiunile educative fac parte din educație, meditațiile asupra lor constituie știința educației sau pedagogia.

Educația este deci obiectul. *Pedagogia* este sistemul de adevăruri relative la acest obiect.

S'a întâmplat însă cu pedagogia, ceea ce nu s'a petrecut cu alte științe. Fiindea ea depindea de cele două condiții — copilul și concepția etică a societății — și fiindcă aceste condiții au variat — înțelegerea copilului era diferită după cum diferit a fost și idealul etic — pedagogia s'a prezentat diferită dela început și încă și astăzi este greu de stabilit o unitate în pedagogia contemporană.

Fiecare popor a avut pedagogia lui, după cum fiecare pedagog și-a avut sistemul lui de educație.

Aceasta a făcut să se conteste pedagogiei caracterul de știință.... Dacă cercetăm evoluția acestei științe, numai dela jumătatea sec. XIX și până azi constatăm o variație mare în felul cum a fost concepută.

De altfel în această perioadă a suferit și transformările cele mai importante, transformări menite să constituie definitiv știința pedagogiei și care l-a un moment dat a produs și „haosul“ de care vorbiam la început. În această perioadă pedagogia s'a fărâmițat, după cum constată și D-l Bârsănescu în lucrarea despre care am vorbit la început, într'un număr mare de pedagogii: pedagogie experimentală, empirică, inductivă, speculativă, pedagogia instinctului, pedagogia valorilor, pedagogia personalității, pedagogia culturii, pedagogia tactului, pedagogia vieții, etc. încât ne putem întreba cu drept cuvânt mai poate fi vorba de o știință a educației, dacă acest obiect este disputat de toate pedagogiile enumerate și dacă fiecare își propune să orienteze dezvoltarea omului. Cu toate această varietate de păreri, o unitate în cece privește concepția fundamentală despre educație, este posibilă. Aceasta și formează obiectul interesantei lucrări de sinteză amintită de noi.

Analizând evoluția pedagogiei, în ultimul timp; D-l Bârsănescu stabilește următoarele etape. 1)

1. *Pedagogia clasică*, perioada 1850-1900, când pedagogia se prezintă ca o știință normativă și se definește ca o știință a educației. Ea nu studia nici copilul, nici profesorul și nici acțiunile; nu conținea nici pedagogie și nici psihologie pedagogică. Deși se intitula pedagogie generală, nu studia decât educația școlară. Ea era *unitară* și era o știință *deductivă*, derivându-și principiile din concepțiile filosofice ale epocii. E ilustrată de pedagogi ca *W. Rein, Barth, C. Dumitrescu-Iași și I. Găvănescu*.

2) *Pedagogie experimentală* (1900-1914). În această perioadă se caută să se dea pedagogiei o bază științifică, emancipând-o de filosofie. Se întreprind cercetări asupra copilului și se creiază discipline noi: pedagogia și psihologia pedagogică. Își schimbă numele în pedagogie experimentală și-și pierde caracterul de disciplină unitară. Interesul științific se îndreaptă nu numai asupra educației ca în pedagogia clasică, ci asupra *copilului, educației și educatorului*. Are reprezentanți iluștri: *E. Meumann, Binet și la noi W. Ghidonescu, Bogdan-Duică*.

3) *Pedagogia științifică* (1919-1930). În această perioadă cercetările se înmulțesc și dau rezultate apreciabile. Unitatea științei nu se poate menține.

4) Dela 1930, pedagogia intră într'o nouă epocă. Ea este con-

1) Unitatea pedagogiei ca știință p. 379.

cepută, ca o știință independentă și e definitivă ca știință a fenomenului *educativ*. Astfel ea capătă unitatea fondului.

Azi pedagogia își mărește sfera. Ea devine din știința educației școlarului, știința educației tuturor, dela rolul modest ce-l avea, ia rolul „de un caracter impunător, ca știință a educației întregii umanități; a copilului, ca și a tânărului, care a încetat de a mai fi elev, a copilului normal ca și a celui anormal, a individului sănătos ca și a infirmului“¹⁾.

E o constatare generală această tendință de pedagogizare a vieții și dela această năzuință putem aștepta și precizarea tot mai mare a unei unități a pedagogiei contemporane și speranța că, societatea de azi așa de frământată în găsirea unor noi forme de organizare, își va realiza liniștea și ferticitatea, pe care o așteaptă și pe care o merită.

Virgil Dobrescu

Condiția istorică a societății

Societatea este un organism psihic asemănător, dar nu identic cu cel biologic. „In organismele vii distingem *organe* și *funcțiuni*. Există părți în corp, fiecare cu identitatea sa. Variaza constituția lor, variaza și funcțiunea. Tot așa în societăți există organe, sau elemente, sau părți ale corpului social, care sunt *grupări* sociale; și există activități, sau operațiuni, sau funcțiuni exercitate de aceste grupări“²⁾

Această apropiere a ființei societății de organismul animal — concepție numită organicism atunci când apropierea tinde să ajungă la identitate — a îndreptățit pe statisticianul *William Petty* să vorbească de o „anatomie politică“, iar pe *Saint-Simon* și *Jean-Baptiste Say* de o „fiziologie a societăților“. *Anatomie* sau mai bine *morfologie socială* (*Durkheim*) și *fiziologie socială* sunt termeni obișnuiți azi în știința societății. Nu e locul să arătăm aici de ce nu e identitate între organismul social (de natură psihică) și organismul animal (de natură biologică); ceea ce ne interesează acum e că societatea fiind un fapt natural, și anume un organism, are un început în timp și un sfârșit, și că între aceste limite ea parcurge momente și stări deosebite, cu adăsurii și scăderi, cu sușuri și scoborișuri. Întrebările ce ni se impun firesc sunt:

- 1) Care este începutul societății?
- 1) Cum se schimbă societatea?

1) Opera citată p. 372.

2) René Maunier, Introduction à la Sociologie, Paris 1929, p. 25.

Cu alte cuvinte, în ce raport se găsește societatea cu factorul *timp* ? Întrebarea necesară, după ce răspusesem la cele referitoare la raportul societății cu factorul „*spațiu*“, cu factorul „*om, ființă biologică*“ și cu factorul „*suflet*“.

Prima întrebare. Mintea omenească e construită așa fel, că e chinută mereu de întrebarea „ce a fost înainte de ceea ce am acum în față?”. Odată răspunsul căpătat, întrebarea se repetă și se repele la nesfârșit. Pe scurt, mintea noastră își pune problema cauzalității, care se prezintă ca un lanț de cauze și efecte fără capăt. Incapabilă să conceapă ceva fără antecedent, fără cauză, este în același timp și incapabilă să urmărească lanțul cauzalității în inițiu. Deaceia obosită și resemnată în neputința ei, mintea omenească se oprește la o cauză foarte îndepărtată și înceleş timp dotată cu puteri creatoare de efecte nelimitate, la Dumnezeu, cauza lumii și cauza sa proprie (*Spinoza*).

Întoarcerea spre șirul cauzelor este întoarcerea spre trecut. În ce privește pe om, știința nu l cunoaște decât în societate. Totuși mintea refuză în genere, să conceapă că n'ar fi existat o vreme — extrem de îndepărtată, dar ce importanță au depărtările în timp și spațiu pentru tuțea gândului? — în care omul să nu fi existat izolat, adică să nu fi existat o *stare presocială*. Chiar minți luminate au gândit așa.

Hobbes, Spinoza, Rousseau au imaginat un individ izolat, care printr'un act de voință deliberată, deci liberă și conștientă, s'a hotărât să renunțe la o parte din drepturile sale naturale secundare — cum ar fi libertatea absolută — și să se asocieze cu semenii săi mânați de același imbold, pentru a-și apăra dreptul natural primordial, acela de a trăi, de a se asigura împotriva pericolelor de moarte. Prin urmare, indivizii izolați se adună cândva și undeva spre a discuta și a hotări încheierea unui pact de neagresiune și de ajutor mutual împotriva amenințărilor externe.

Adevărată diplomație. Este concepția așa numitului „*contract social*“, concepție pe care n'o putem subscrie, pentru că întâmpină mari și îndreptățite obiecțiuni.

a) Ideea de contract presupune că părțile contractante au o putere de judecată dezvoltată, o conștiință clară de persoana și drepturile lor, precum și o conștiință a datorii lor față de grupul social, înainte de a fi trăit într'ânsul. Cum aceste datorii nerezultate din experiența conviețuirii în grup, sunt ceva cu totul abstract, urmează că individul izolat — mai primitiv decât primitivul cunoscut în societate — are totuși conștiință de sine, de drepturile și datoriile sale, are chiar putere de judecată și abstracțiune în așa grad, încât se gândește ca fiind și altfel decât este, se gândește trăind în societate înainte de a o fi cunoscut. Nu-i așa că-i logic, că adunându-se să discute conviețuirea în societate, individul îi avea an-

ticipat în lășă și îi prevedea avantajele — că doar pe ele le urmărea — și desavantajele — căci doar le cântărise și le găsisse mai neînsemnate decât cele dinlăi. Falș; nici primitivul cunoscut în societate n'are o asemenea conștiință; n'are nici chiar conștiința eului său propriu — precum n'au au nici copiii celor mai rafinați europeni — căci vorbesc despre ei la persoana a treia, ca despre ceva în afară și străin de ei.

Dacă n'au el conștiința persoanei lor fizice, cum voiți s'o aibă pe aceea a unei convieșuri în grup, ale cărui avantaje să le fi cântărit îndelung și să se fi hotărât la încheierea acelu himeric pact social? Deliberarea și prevederea stărilor sociale nouă și favorabile nu-i complect nici în puterea diplomatului rafinat dela Geneva, dar mi-te în puterea ipoteticului pitecantrop al cavernelor?

b) Ca să se adune, trebuiau să se înștiințeze, să-și transmită gândul unul altuia, să se înțeleagă. Pentru aceasta trebuiau să se folosească de semne (simboluri) al căror înțeles să fie același pentru toți cei chemați.

Dar ca un semn să aibă aceeași semnificație pentru mai mulți, trebuie ca acești mai mulți să fi convieșuit, să fi trăit în societate. Deci societatea preexista contractului social. În felul acesta el este și nelogic și inutil. Totalitatea semnelor prin cari indivizii își transmit unii altora gândurile și simțirile se numește limbaj. El există odată cu societatea și nu înainte și în afară de ea. Ori e clar că fără el nu se poate face o asociație conștientă, cum trebuie să fie aceea care avea să închee primul contract social.

c) N'avem nici o dovadă, nu numai istorică, dar nici măcar legendară, despre o asemenea încheiere de pact social.

Concluzia care se impune este că despre un contract încheiat de indivizi izolați până atunci, în vederea unei convieșuri, nu poate fi vorba.

Omul trăiește numai în societate de când e om. În afară de ea, el e o bestie, incapabilă să creeze acel minim cultural, în virtutea căruia să se distingă de restul viețuitoarelor.

Ceea ce creează societatea nu e voința rațională, deliberată, ci instinctul social, primordial în om și instinctul foamei și reproducerii.

A doua întrebare. Prin ce schimbări trece societatea omenească și în virtutea căror cauze?

Răspunsurile date la această întrebare pusă tare de mult sunt numeroase, pentru că numeroase sunt și punctele de vedere din care poate fi privită problema. Ne vom opri la cele mai de seamă.

Filosoful și sociologul francez *Auguste Comte* susține că conștiința omenească — oricare ar fi ea — a trecut sau trebuie să treacă prin trei faze: a) *teologică*, b) *metafizică* și c) *pozitivă*.

a) *Faza teologică.* În această fază, spiritualitatea omului e dominată de *divin*, și imaginația joacă rolul cel mare.

Fenomenele naturale sunt explicate prin intervenția forțelor supra firești, divine. În această fază, omul nu se îndoiește de valoarea cunoștințelor sale, pe care o consideră absolută.

Este epoca celei mai mari autorități în viața morală și socială. 1) Pe plan politic, stării teologice îi corespunde *starea militară*, care se caracterizează prin disciplină, ordine și concentrare a puterii (*regalitate*).

Este vremea militarismului ofensiv, creator de sclavie, considerată ca necesară pentru muncile materiale.

b) *Faza metafizică*. Este o fază de tranziție, în care explicația fenomenelor naturii nu mai este căutată în puterea ființelor divine, ci în „idei abstracte, în principii sau forțe“. Există astfel forțe chimice (opiumul adormă, pentru că are forța dormitivă), forță vitală (în virtutea căreia trăim) etc. În cele din urmă toate aceste forțe sunt reduse la una, *Natura*, precum în faza teologică toate divinitățile mai mici se subordonau uneia mari, *Zeus* în politeism, sau dispăreau ca să facă loc unei singure Divinități în monoteism. În această a doua fază abstractul înlocuiește concretul, argumentația imaginația 2). Este o fază de disoluție, de anarhie. „Argumentația pătrunde în cercul ideilor teologice, arată contradicțiile cu degetul, pune idei sau forțe constante în locul voințelor capricioase, dar slăbește astfel impresia vie și autoritatea puterilor presupuse că stăpânesc asupra naturii și vieții omului. Ea nu poate să clădească nimic nou...“ 3) Acum se cultivă mai mult inteligența, în dauna sentimentului. Practic se caracterizează prin dominația îndoielii și egoismului. *Pe plan politic* „este era popoarelor, precum prima fază era a regilor; conducători sunt juriștii; societatea este concepută ca un contract și Statul este întemeiat pe principiul Suveranității poporului“ 4). „Spiritul războinic cedează puțin câte puțin celui de producție. Clasele mijlocii caută să treacă pe primul plan și cer drepturi politice“ 5).

Aug. Conte se gândea — spre exemplificare — la Revoluția franceză delă 1789, pe care o detesta.

c) *Faza pozitivă*. Fenomenele naturale sunt explicate tot prin fenomene naturale; ele sunt subordonate unor legi scoase din observația, îndelungată și mult controlată observare a faptelor. „Imaginația și argumentarea abstractă fac loc observației“ 6). În această fază a cunoștinții omenești, nu mai este posibilă o reducere la un principiu unic de explicare, căci nu toate fenomenele sunt reductibile unele la altele. Unitatea conștiinții noastre

1) H. Höffding, *Historie de la Philosophie*, vol. II, pag. 343.

2) H. Höffding, *op. cit.* pag. 344.

3) *Idem*.

4) *Idem*.

5) H. Höffding, *op. cit.* pag. 365.

6) „ „ „ „ „ 345.

o face metoda riguros științifică. Tot acum, teoria e strâns legată de practică în vederea binelui umanității. „A ști pentru a prevedea“ e deviza acestei stări, careia pe *plan social* îi corespunde industria în sensul *exploatării naturii prin om*¹⁾ și pentru om. *Teoretic* cunoștința noastră este relativă, pentrucă e legată de real, iar *practic* ea e *utilă*, pentrucă e legată de viața omului.

În aceeași a treia fază, problemele sociale primează față de cele politice; „proletarii se vor convinge că revoluțiile politice nu pot să rezolve marile probleme sociale, a căror greutate ei o resimt. În mod natural, ei vor simpatiza cu tendința filosofiei pozitive și vor pune datoriile deasupra drepturilor, pentruca atenția tuturor oamenilor să se îndrepte asupra rezolvirii problemei care este adevărata sarcină socială: a procura tuturor mijlocul de a câștiga o dezvoltare spirituală și dreptul la muncă“²⁾.

Aug. Comte prefera starea teologică, disciplinată și autoritară, stărilor metafizice, anarhică și neproductivă, iar starea pozitivă o prefera înaintea și a uneia și a celeilalte, pentrucă realiza o armonie între gând și faptă, pe planul cunoașterii, și între conducători și conduși, pe plan social. E vorba de o armonie acceptată și nu impusă, cum era în starea teologică.

Păcat că legea aceasta a celor trei stări — cum e cunoscută în filosofie — nu se confirmă în totul și nu este scutită de obiecțiuni logice!

1) Aceeași societate, după ce a trecut prin faza teologică și metafizică, se întoarce la cea dinlăi, fără să ajungă la cea pozitivă. Germania medievală (fază teologică); Germania Renașterii (faza metafizică) și Germania hitleristă (tot fază teologică), iată un exemplu concludent.

2) Aceleași faze pot coexista: Germania de azi, *din punct de vedere politic* e în faza teologică, iar *din punct de vedere al cunoștinții omenești* în genere e în faza pozitivă, căci fenomenele le explică prin cauzalitate naturală.

3) Ce ne îndreptățește să credem că faza pozitivă este cea din urmă? Va sta societatea pe loc? Va evolua? Dacă da, atunci ce fază va mai parcurge? Ori va lua treptele evoluției dela capăt?

Aug. Comte nu răspunde la aceste întrebări legitime. Mai logic apare răspunsul lui *Herbert Spencer*, care încadrează evoluția societății omenești în evoluția cosmică.

Aceasta se face pornind dela simplu și omogen (nediferențiat) la compus și eterogen (diferențiat) prin mișcare. Este progresul. Când complexitatea și diferențierea ajunge la maximum, mișcarea scade (distanța de punctul inițial fiind extremă) și complexul și eterogenul reintră în simplu și omogen. Este regresul și mișcarea începe dela capăt.

1) H. Höffding, op. cit. 346.

2) " " " " 365.

Progresul și regresul alcătuiesc evoluția. Mișcarea lor se face după o linie ondulată (*V. Conta*).

Evoluția aceasta este ciclică, neîntreruptă, și mai acceptabilă logic, decât cea a lui *Comte*, aciclică, întreruptă. Încălețirea într-o anumită stare pentru veșnicie este moarte, ceea ce înseamnă că intrarea unei societăți în faza pozitivă, fază optimă, echivalează cu pierrea ei.

Perfecțiunea duce la dispariție. E o concepție prea sumbră, ceea ce știm că nu era în intenția autorului ei. Nici a doua teorie, de fapt, nu e prea încurajatoare pentru om, căci cine îmi garantează mie că în momentul de față nu mă găsesc în punctul culminant al celei mai mari complexități și diferențieri și că în clipa următoare mă așteaptă cataclismul prăbușirii în simplu și omogen? Și dacă îndoiala aceasta mă stăpânește, ce forță mă mai poate împinge să mă cheltuesc în zadar?

Ceea ce constatăm și rămâne fapt stabilit, este că evoluția societății omenești merge, pe tărâm, sufletește spre spiritualizare, spre înmulțirea și purificarea treptată a sentimentelor și spre rafinarea gândirii, iar pe tărâm material, spre înmulțirea și perfecționarea mijloacelor de stăpânire a forțelor naturii.

Natural că evoluția aceasta nu e mereu ascendentă, ci întreruptă de dureroase și înjositoare epoci de înlunecare a gândului și de barbarizare a simțurilor, epoci în care mijloacele materiale de stăpânire a naturii se transformă în mijloace de ucidere a omului și omeniei. O astfel de prăbușire amenință astăzi civilizația europeană.

Va găsi oare Occidentul forța de rezistență în fața distrugerii totale definitive? Li vor mai rămânea puteri destule ca după cataclism, să se poată ridica și să-și reia vechea strălucire?

Ori pământul bătrânei Europe e sortit să vadă încă alte năvăliri de mase flămânde din Răsărit sau din Miază-zi și să suporte pe scoarța lui și civilizații de altă culoare?

Victor Savin

Statul și originea lui

Înainte de a cunoaște natura și scopul statului, este neapărată nevoie de a-l defini. În privința statului s'au încercat mai multe formulări. Să dăm aici pe fiecare în parte.

A. Astfel după G. Alexian „Statul este o grupare de indivizi reuniți printr-o legătură națională, ocupând un teritoriu determinat și fiind guvernați de o putere superioară voințelor indivizilor“¹⁾

1). S. Alexian. Drept constituțional București pag. 89.

B. Părintele Arh. Iuliu Scriban se exprimă astfel :

„Statul este o societate organizată : existând prin cooperarea tuturor și dând fiecăruia posibilitatea de a-și garanta ființa sa fizică și morală“¹⁾

C. După Hans Kelsen „Statul este o ordine de conduită a oamenilor.“ Atunci când se spune că Statul este o grupare sau o asociațiune de oameni, zice el mai departe, se subînțelege că această grupare sau asociațiune pe care o denumim „Stat“ este alcătuită sau mai precis constă în aceea că raporturile dintre oameni sunt supuse unei anumite regulamentări“²⁾

D. Domnul N. Popescu Prahova, decanul Facultății de Teologie din Chișinău, dă următoarea definiție :

„Statul este o societate omenească, necesară, juridică, perfectă și universală care are ca scop să conducă pe membrii ei, la cea mai desăvârșită perfecțiune în ordinea națională și temporală“.³⁾ Intrucât această formulă este cea mai bună și cuprinde în sine elementele constitutive ale societății civile, să încercăm o explicație a ei :

1. În primul rând Statul este o societate „omenească“, adică reunierea mai multor oameni, cari urmăresc acelaș scop, prin mijloace comune, prin urmări : pluritate de membri, acord de inteligență și unirea voințelor, unitate de scop și comunitate a mijloacelor.

2. În al doilea rând, Statul este o societate „necesară“ pentru că fără această organizație individul izolat n'ar putea ajunge la obținerea unor bunuri materiale și morale.

Este necesară, pentru că corespunde instinctului sociabilității, cu care Creatorul ne-a înzestrat și care instinct ne îndeamnă cu putere elementară să ne constituim în grupe : familia, tribul, națiunea organizată.

3. Statul este o societate „juridică“ adică o societate în care legătura socială, care unește pe membrii comunității, este o obligațiune de justiție propriu zisă, iar principiul inteligent, care conduce toate inteligențele și imprimă tuturor voințelor aceeași tendință, este autoritatea sau puterea publică.

4. Este o societate „perfectă“ pentru că creiază și posedă prin el însuși mijloacele suficiente pentru a-și ajunge scopul, iar acest scop nu este subordonat unui alt scop superior din aceeași ordine.

5. Însfârșit Statul este o societate „Universală“ adică o societate care are ca scop imediat un bun desăvârșit și universal în felul lui, iar nu un bun particular, care ar fi cuprins într'un bun mai mare de aceeași natură.

1). Arh. Iuliu Scriban. Curs de Teologie dogmatică Buc. 1921 pag. 573

2). Hans Kelsen. Teoria generală a Statului : Trad. de J. Vermeleanu și E. Glaser din L. Germană, Buc. 1928 pag. 5.

3). N. Popescu-Prahova. Considerațiuni asupra raportului între Stat și Biserică. Rev. „Luminătorul“ Chișinău Noembrie 15 pag 1266.

Bunul pe care statul trebuie să-l procure membrilor lui este pacea și prosperitatea publică, este bună starea materială a tuturor membrilor lui ; cu un cuvânt „cea mai înaltă perfecțiune socială“ cu puțință, în ordinea vremelnică adică a vieții prezente. Această dilinițiune nu exclude pentru stat datoria de a se îngrijii și de bunurile spirituale printre care în primul rând trebuie să punem religionea.

Dacă Statul poate și trebuie să se ocupe de cultura minții și a inimii concetățenilor, să promoveze științele care aduc îmbunătățiri materiale vieții omenești, cu atât mai mult el este dator să promoveze interesele religioase ale membrilor lui ! Și le promovează acordând religiei protecțiunea lui, știind bine, că orice bun creștin este în chip necesar și un bun cetățean 1).

Instituțiunea „Stat“, fără de care omul n'ar exista, face parte din creațiune. Originea instituțiunii „Stat“ este a se căuta deci acolo, unde se caută originea omului și a tuturor lucrurilor“. 2) Același lucru îl exprimă și canonistul N. Milaș : „Dumnezeu nu este numai creatorul omului și al societății, prin Dumnezeu s'a sădit în natura omenească iubirea pentru viața socială și năzuința de a se uni cu ceilalți oameni. În creațiunea femeii, pe care Dumnezeu a dat-o ca tovarășe primului om, a fost cea dintâi manifestare în planul divin pentru întemeierea societății.

Legătura dintre bărbat și femeie, căsătoria, au fost dela început baza celei dintâi comunități sociale 3) Familia deci formează punctul de plecare al stăpânirii puterii omului, care trebuie să se conducă după porunca lui Dumnezeu și în numele puterii divine, prima familie a fost baza Statului, dându-i acestuia toate însușirile pe care le avea ea. După legea omenească, care este baza organizațiunii și a conducerii familiei, se guvernează Statul, care s'a născut din familie. Pentru păstrarea ordinii în organismul politic și pentruca legile omenești pe care se bazează acest organism să urmărească scopul hotărît de providența divină, Dumnezeu a dat autorități publice, ca și căpeteniei celei dintâi familii, puterea de a conduce pe oameni, în numele Său prin drept și dreptate pe calea cea dreaptă 4). Originea divină a statului o arată însuși Sfânta Scriptură a V. T. Astfel Dumnezeu spune prin gura proorocului Daniil :

„Să cunoască viețuitorii că cel prea înalt domnește asupra regalităților animalelor și că El le dă acelaia căruia îi place“ 5) „Prin mine domnesc regii și domni orânduiesc dreptatea ; prin mine domnesc domnitorii și cei mari ; toți judecătorii pământului“ 6).

1) N. Popescu. Prahova. Rev. cit. pag. 1266-1267

2) R. Boilă. Organizația de Stat Cluj 1927 pag. 16.

3) N. Milaș. Drept Bis trad. făcută de D. I. Cornilescu și V. S. Radu București 1915 pag. 569.

4) N. Milaș. Op. cit. pag. 568.

5) Daniil, cap. 4. vers 17.

6) Proverbele lui Solomon, cap. 8, vers. 15-16.

Același lucru îl afirmă și Sfânta Scriptură a N. T. prin Mântuitorul și apostolii săi. Astfel Iisus Hristos supunându-se puterii lui Pilat, îi zice :

„N'ai avea nici o putere asupra mea, dacă nu ți-ar fi dată de sus“ 1) Sfântul apostol Petru zice în prima sa epistolă : „Supuneți-vă pentru Domnul oricărei întocmiri omenești, fie împăratului, fiindcă este înalt stăpânitor, fie dregălorilor, pentru că sunt trimiși de dânsul spre pedepsirea făcătorilor de rele și spre lauda făcătorilor de bine, căci astfel este voia lui Dumnezeu“ 2) Sfântul apostol Pavel se exprimă : „Orice suflet să se supună înaltelor stăpâniri. Căci nu este stăpânire decât dela Dumnezeu, iar care sunt, dela Dumnezeu sunt rânduite. Astfel, care nu este supus stăpânirii se împotrivește lui Dumnezeu“ 3).

Chiar și unii filosofi atribuite Statului origină divină. Astfel Hegel zice că „Statul este mersul lui Dumnezeu în lume“. După Kant „O lege care este așa de sacră, așa de imoabilă, e o crimă să o pui la îndoială din punct de vedere practic și prin urmare de a-i suspenda un moment efectul : nu pare să vină dela oameni, ci dela vre-un legiuitor suprem și infailibil și asta înseamnă acest maxim, că orice autoritate vine dela Dumnezeu“ 4).

Principiul sociabilității fiind sădit omului de însuși Dumnezeu conviețuirea cu oamenii săi este absolut necesară, sporindu-i pe această cale atât forțele morale cât și cele fizice și putând astfel îndeplini scopul pentru care a fost creat. Afirmăm dar că omul este o ființă socială, dar totodată și o ființă religioasă, care tinde de „a trăi în sânul nemărginitului ce noi îl întrevădem deodată prin strălucirile naturii fizice și în facultățile sufletului nostru, în frumusețea și în mărirea ordinii morale“ 5).

Pr. D. Mihailescu-Doina

Influența școlii în combaterea relelor apucături ale elevilor

Dintre toate, singura ființă capabilă de educație este omul. Familia, școala, societatea, îndeplinesc un rol important în săvârșirea ei. Acei, care avem misiunea gingașe și plină de răspundere, a educației care ne petrecem viața în mijlocul copiilor, înțelegem cât de imperios cerută este studierea amănunțită a firii și aptitudinilor fiecărui exemplar. Orice

1) Ioan cap. 16, vers. 11.

2) Petru cap. II, vers. 13-15.

3) Epistola către Romani, cap. 13, vers. 1-2.

4) Citat după S. Alexian. Op. cit. pag. 96.

5) D. I. Sireșteanu. Raport între Stat și Biserică 1897. pag. 2.

privire nehibzuită, ori apreciere nejustă, ne produce surprize nedorite. Experiințe, observațiuni, măsurători fizice și psihice, ne dau putința să încercăm a fixa individualitatea și a găsi drumul pe care să mergem în acțiunea noastră. Atenția educatorului se îndreaptă spre combaterea greșelilor și viciilor și spre dezvoltarea deosebicilor și talentelor de care sunt capabili elevii. Relele apucături încep într'un chip blând și umil, câte puțin și pe furis. Acolo unde libertatea necontrolată domnește, se pot dezvolta în voie. Unde atenția îndrumătorului este făclie nestinsă, relele apucături slăbesc, anemiează și dispar. Un mare pedagog spune: „Educația de temelie a ființei omenești e în misiunea familiei; acolo se începe și acolo se întoarce“.

Dar se știe și-i un adevăr încă neafacat. Tot ce deprinde și învață copilul, în prima etapă de viață, dela părinți la. Copilul, cu rari excepțiuni e oglinda părinților. Vestita vorbă „cei șapte ani de acasă“ își are semnificația ei bine stabilită.

În acest timp, când în sufletul copilului se sădesc virtuțile și respectul ori relele apucături și patimile, se cere o deosebită grijă, din partea părinților. Orice neatenție dă loc la schilodiri sufletești, orice lipsă de grijă, constituie o crimă. Preziel un viitor strălucit acelul copil care este ocrotit neconținut de ochii calzi ai mamei și îndrumat de sfatul și dragostea ei. Mama e chemată cea dintâi pentru a da creșterea cea mai bună copiilor. Mlădițele răsărite din ea cresc drept spre lumină, numai dacă mâinile ei caută să îndrepte îndoiturile, ce se pot ivi în creșterea fapturni copilului.

Numai după al șaptelea an vine școala să completeze munca mamei. Când a pășit peste pragul școlaei ne, dăm seama imediat dacă mama a făcut ceva pentru copil, dacă a sădit în sufletul-i firav virtuți. Școala va da cunoștințe și va îndruma spre viață, dar inima o va încălzi cu sentimente înalte tot mama. Carmen Sylva a zis: „de vei vedea un viteaz pe câmpul de tuptă, de vei întâlni un înalt stăpânitor al gândurilor, să știi că aceștia au avut o mamă aleasă“. În sufletul copiilor, educatorul deosebic citește lesne. Deosebește îndată elementele, le apreciază și-i determină împărțirea muncii. Face categorii și le experimentează.

În epoca copilăriei, când se manifestă voința instinctivă și se ivesc tendințe involuntare spre rău, aiunci și bunele apucături, aptitudini hereditare, se pot înrâuri și forma mai lesne și sunt mai trainice, iar ca să le fixăm viabile în toate puterile active ale celor trei stări psihice de sufletul copilului, trebuie să căutăm a le cultiva prin deprindere, punând pilda, repetarea și obișnuința în serviciul educației. Acestea sunt mijloace sigure de obținut rezultate pozitive. Educația își datorește în mare parte reușita sa, deprinderilor și pildei.

Virtutea nu-i decât o lungă deprindere (Plutarh), după cum obișnuința alcătuește a doua natură în om. Deprinderea e o acțiune imprimată pe suflet prin repetare. Obișnuința de a săvârși acțiunile bune, este baza caracterului și deprinderile, temelia educației. Spre aceasta trebuie să țin-tească familia, școala, societatea: să se sădească în inima și cugetul copiilor deprinderi bune, nobile, folositoare sieși și semenilor.

Copilul de școală deprinde diverse obiceiuri și bune și rele sub influența și pilda ce se exercită în viața-i zilnică, fie în familie, fie în societate. Acționăm să formăm și stimulăm bunele deprinderi și să le nimicim pe cele rele. Dacă reușim să majorăm, în activitatea vieții școlarului, toate obișnuințele utile și morale, atunci am educat. Să nu se uite că învățământul este un mijloc de educație și că în școală educăm. Promovarea binelui, fie în a-l sădi în alții, cât și a-l infiltra în sine, este chinuitoare și anevoioasă; înlăturarea celor rele este grea și indoelnică. A dezbăra pe copil de apucături rele, a-i înzesira sufletul cu altele bune, este opera îndelungată și migăloasă a unui dascăl. Dacă va fi energic, perseverent și dornic de reușită, va găsi procedee și în operele marilor pedagogi și în priceperea sa. Totul e să cercetezi cu atenție, să ai răbdare în lucrul zilnic și să conduci inteligent acțiunea. Dacă familia și mediul social vor lupta contrariu, ori vor fi indiferente la truda dascălului, nu desnădăjduim, ci punem în luptă tot ce ne stă în putință ca să atingem ținta. Folosim tendința copilului, de a imita, care va fi un mijloc de realizare a deprinderilor bune. Pilda e holăritoare.

Copilul este un rob al imitației: să-i dăm puțința să imite ceea ce folosește. Viața părinților se restrânge mai departe în viața sa, cu formale, dar nu fundamentale, modificări; iar a învățătorului viață, purtare, atitudine, în sufletul școlarului, este un îndreptar al viitorului. Nimic nu-i trece neobservat, comentează multe cuvinte și mișcări și imitează totul.

Cultivarea deprinderilor bune și combaterea celor rele se poate face și prin istorioare potrivite. Povestirea impresionantă și sugestivă, cu talent, poate prinde viață în inima copilului. Sufletul vibrează în fața întâmplărilor expuse prin graiu ori prezentate într'un tablou pictat.

În elevi, pentru a promova scopul educației, trebuie să cultivăm voința. Ea e baza ființei omenești. Și puterea voinței se obține tot prin exemplu. Gimnastica voinții o determină deprinderea. Obișnuința intensifică energia voinței. Calea care întărește și cultivă voința este practica supunerii și a ascultării. Copilul deprinde a se înfrâna prin voință, de a se smulge din ispite prin înțelegerea urmărilor primejdioase și de a se devota muncii prin folosul ce i s'a dovedit că îl aduce. După cum deprinderile bune multiplică caracterul, voința îl întărește și-l personifică. Superioritatea caracterului omnesc o dă puterea voinței. Actele voluntare trebuie să pornească din o-

bișnuința de a săvârși tot ce e de folos societății. Și voința cere să fie educată din cele dintâi manifestări de cunoaștere a ființei omenești, spre a o orienta spre o liberă afirmare a individualității, iar voința neîndrumată intronează în copil îndărătnic, manifestarea cea mai vicioasă a voinței.

Ca să obținem ascultarea de la elevi, trebuie să dobândim respectul și dragostea, sădite în ei prin autoritatea și iubirea noastră.

Prin respectul și iubirea ce se sădește în inima curată a copilului putem educa mai cu înlesnire. Stărnim interesul, care-i baza instrucțiunii și fortificăm emulația care-i temelia voinței. Multe reguli și perceptive nu prea folosesc. Exemple, înfăptuire, foloasele muncii și bunele deprinderi, constituiesc materialul edificator. Să se păstreze o justă măsură între libertate și constrângere și totul să se sprijine pe dezvoltarea firească a bunelor însușiri. De chipul cum se va proceda va depinde rezolvarea problemei educației și se va fixa meritul educatorului.

A face din individ întruparea idealului e opera de căpetenie a educației și instrucției.

Copilul imită deopotrivă răul ca și binele ce se observă în acțiunile educatorului, având voința în oscilație și reprezentând un caracter precizat și o pătrundere de înțelegere și alegere a exemplelor vieții din jurul său. Trebuie să ferim pe școlari de exemple rele și să-i dăm pulința să vadă o realitate corectă. Potrivit cerințelor educației rezultă adevărul sfânt: personalitatea învățătorului în școală și în afară de școală să fie modelul viu de virtute și muncă, căci ea influențează direct și edificator asupra spiritului copiilor.

Atât legile și regulamentele școlare, cât și sistematizarea activității practice a societății în mediul căreia copilul se dezvoltă, trebuie să înfățișeze exemple vii, demne de urmat. Se preconizează idealul unei organizări școlare, însă nu se pregătește omul care s'o realizeze efectiv. Iar omul nou, apostolul, cu spirit de abnegație și destoinic, apt de sacrificiu și dispus la jertfe, societatea încă nu l-a creiat în numărul suficient de exemplare cerut. Dacă excepțional se află, atunci e izgonit de soartă și ros de nevoi, este ignorat, stropit de noroi, ori privit cu dispreț.... deși el e înainte mergătorul tuturor savanților.

Mihail D. Stamate, învățător

III. A C T U A L I T Ă Ţ I

Ziua bunăţăţii faţă de animale.

În congresul dela Florenţa din 1931 s'a hotărît ca ziua de 4 Octombrie, când catolicii prăznesc pe Sf. Francisc d'Assisi, să fie ziua bunăţăţii faţă de animale, pentru că sfântul acesta a avut atâta iubire pentru animale, în cât le-a numit fraţi.

Şi azi lumea surâde, când aude pe cineva numind animalele fraţii săi ; dar el a avut curajul să facă acest lucru acum 7 secole şi mai bine, căci în faţa lui D-zeu creatorul toate sunt deopotrivă ca şi omul.

D-zeu a creat animalele pentru gloriificarea sa şi în numărul nesfârşit de forme vii se oglindeşte splendoarea şi puterea divină.

Şi animalul, ca şi omul, îşi are rostul şi menirea lui în lume şi trăeşte pentru a fi fericit, după cum D-zeu n'a creat pe om pentru a suferi, dar pentru a iubi.

Aşa de uimiţi au fost contemporanii de iubirea lui Francisc d'Assisi faţă de animale şi de minunile pe care le făcea pentru ele, în cât s'au lăsat înrâuriţi de el şi de învăţăturile lui.

Iată câteva exemple :

Într'o zi, mergând pe un drum de ţară, văzu pe câmp o mulţime de păsări, care cântau. Se abătu din drum spre dânsule. În loc să fugă, ele stătură locului şi-l priviră, plecând capul. „Păsări, surorile mele, le zise el, voi trebuie să lăudaţi şi să iubiţi mult pe Creatorul vostru, care v'a dat pene frumoase pentru a vă imbrăca, aripi pentru a sbura şi tot ce vă este de trebuinţă. El a făcut din voi cele mai nobile creaturi, căci vă permite să locuiţi în aerul curat ; voi n'aveţi nici de semănat, nici de secerat, el vă hrăneşte şi vă apără, fără ca voi să aveţi vre-o grijă“.

Păsările întindeau gâtul, deschideau ciocul şi băteau din aripi, dând parcă a înţelege că le-a plăcut vorba lui.

Şi au stat şi nu s'au mişcat din loc, până când nu le-a dat binecuvântarea, spunându-le să plece.

Allă dată se opri în marginea unui sat, ca să dea câteva îndemnuri

mulțimii adunale, dar niște rândunele făceau atâta larmă, că nu se mai auzea nimic. „Ei, acum e timpul să vorbesc și eu, le zise el. Rândunelelor, micile mele surori, ascultați cuvântul lui D-zeu, păstrați tăcerea și stați liniștite până termin“.

La mânăstirea Sf. Maria din Portiunculi, un om a adus de pomană o oale. El a primit-o bucuros, ca semn al nevinovăției, îndemnând-o să trăiască în mânăstire, fără să tulbure pe călugări, și să ia parte la laudele lui D-zeu. În adevăr, când călugării se duceau la slujbă, intra și ea în biserică, îngenunchia în fața Maicii Domnului, behăind, iar când ieșeau cu sfințele daruri, îngenunchia iarăși.

A îmblânzit și un lup, puternic și crud, groaza ciobanilor dimprejur. Întâlnindu-l într-o zi, i-a vorbit așa de dulce și de pătrunzător, în cât a renunțat a se mai hrăni cu carne.

În asta el se aseamănă cu Orfeu, cântărețul din Tracia, care fermeca și fiarele sălbatice cu lira lui.

Pentru dânsul toate vietățile sunt creaturi ale lui D-zeu, care trăesc, sufer și mor și care, atât în viața cât și în moartea, lor îndeplinesc opera divină.

Ia gândiți-vă! E primăvară. Ciripitul păsărilor umple văzduhul de viață și de farmec. Cu câtă grijă adună ele bețișoare, pate, fulgi și le duc de-și clădesc cuiburile! Și mai târziu un vermușor, o muscă, o fărămitură de pâne, ospăj regesc pentru dânsele, sunt luate în cioc și duse puișorilor care așteaptă în cuib.

Păsări ale cerului! Voi sunteți uu dar dumnezesc.

Pădurile fără voi ar fi ca niște case pustii, reci și mute, din care au sburat cântecele și râsetele, care le umpleau de viață ală dată.

Fără voi, munții ar fi niște bolți, de care se frâng ecouri jalnice, văile și-ar vedea podoaba primăvăratecă palidă și fără glas, iar recoltele de loamnă ar ajunge prada insectelor vătămatoare.

Fără voi, orașele ar fi niște fabrici uriașe, în care abia de mai pătrunde soarele. Voi însă le sunteți poezia.

Și când oamenii, pentru un gust meschin, vă urmăresc și văucid, ni se strânge inima pentru voi, cele mai gingașe și mai minunate daruri ale Creatorului“, spune un poet.

Noi oamenii n'avem un drept nelimitat asupra animalelor. Căci dacă le întrebunțăm pentru a ne hrăni, pentru a ne îmbrăca, pentru a ne împodobi, nu avem însă dreptul a le face să sufere.

Să le distrugem, când ne vatămă, întru cât asta-i legea grozavă a vieții, dar să nu le chinuim, uitând că și ele simt și sufer.

Și dacă-i vorba de simțire și suferință, măsurat-a cineva durerea unei oi, când i se ia melul, ori a unei vaci, când i se ia vișelul? Nu behăe ori mugește ziua ntregă de dorul lui?

Noroc că natura a înzestrat ființele și cu ultiarea, căci astfel lumea aceasta ar fi un iad de vaele și lacrimi.

Noi oamenii avem anumite obligații pentru ființele fără apărare, cărora le datorim o parte din existența noastră și din numeroasele noastre bucurii. Trebuie să găsim mijloacele de a îmbunătăți protecția animalelor, care, suferind ca noi și mai mult de cât noi, merită mila noastră, iubirea noastră, și cărora, poate, într'un viitor apropiat li se vor recunoaște anumite drepturi. Trebuie să înrădăcinăm în sufletele copiilor în deosebi, bunătate și față de oameni și față de animale.

A iubi animalele, tovarășele vieții noastre, este fapta ori cărei ființi civilizate, dar a deprinde generațiunile viitoare să le înțeleagă mai bine, a face sufletele copilărești să meargă pe drumuri înflorite — cum zicea președintele Poincaré — asta este menirea societăților de ocrotire a ființelor fără grat.

Aceste societăți luptă în adevăr să câștige aderenți cât mai mulți și să facă îmbunătățiri cât mai simțite.

Astfel la 21 Aprilie 1932, o delegație, reprezentând 1430 de societăți de ocrotire din toate părțile lumii, s'a prezentat d-lui Henderson, președintele conferinței pentru reducerea și limitarea armamentului, dela Societatea Națiunilor, și l-au înmănat un memoriu, în care se spunea între altele :

„Suntem convinși că mișcarea de dreptate față de animale este strâns legată de problema desarmării și a păcii. În adevăr, nu-i posibilă o pace între națiuni, pace care presupune respectul dreptului celor slabi, cât timp omul va face un războiu nedrept și fără milă fraților inferiori, abuzând în mod revoltător de neputința lor.

Dela educațiunea copilului, căruia să-l însuflăm sentimente de bună-tate față de orice creatură, putem nădăjdui pace între oameni, pace între națiuni.

A deștepta în tineret idei de bună-tate pentru tot ce trăește, suferă și moare, a-l crește în respectul dreptului animalelor, este a servi cauza păcii“.

Prin luptă au început relațiunile între popoare, și tot prin luptă au început și relațiunile între oameni și animale — lupta pentru viață — și învinșii au fost robiți de învingători, cei mai slabi de cei mai puternici ori mai inteligenți.

De ce nu s'ar naște și aci un drept bazat pe morală, dar cu sancțiuni impuse de forța publică ?

Și atunci animalul n'ar mai fi un simplu obiect, pe care îl poți însuși, ci ar avea și el câteva drepturi destul de modeste, acela de a trăi cât mai potrivit naturii și de a nu se vedea supus la suferințe, decât în urma unei necesități de neînălțurat.

Ar trebui ca forța să se plece înaintea bunălăzii, cea mai frumoasă și mai înaltă dintre virtuți.

Animalele cele dinlăi supuse și îmblânzite de om au fost: cânele, boul și calul.

Cânele, tovarășul omului din vrâsta de piatră, care știe așa de bine să-și arate adorația prin privire, este nu numai un animal inteligent, ci și un prieten

În privirea animalului, oricine poate citi ca într'o carte deschisă, fără nici o pregătire dinainte, de cât acea a inimii. Ca să poți înțelege ce scrie în ea, îți trebuie puțină învățătură, dar multă milă, înțelegere și iubire.

Animalul este credincios în orice lucru, și în munca ce-i este cerută, și în iubirea pentru stăpân, care merge până la moarte, dacă trebuie.

De acela și omul e dator să arate animalului o bunățate recunos-cătoare.

Pentru a ilustra credința și iubirea cânelui pentru stăpân, voiu cita următorul fapt dintr'o revistă:

În Japonia s'a deschis o listă de subscripție publică pentru a se ridica un monument cânelui Hachico, ca să immortalizeze credința, devotamentul și iubirea lui față de stăpân.

În fiecare dimineață el își însoțea stăpânul la gară, de unde acesta lua trenul pentru a se duce după treburi, și în fiecare seară venea la gară să-l aștepte. Dar într'o seară stăpânul nu s'a mai întors, fiind ucis într'un accident.

Hachico n'a vrut să creagă că stăpânul său nu se va mai întoarce și de aceia s'a dus mereu la gară 10 ani în șir, dimineața și seara, 10 ani în șir a făcut în amintirea stăpânului iubit drumul pe care-l făcuse de atâtea ori alătura de el.

Un popor întreg s'a închinat în fața acestui devotament și, înduioșat, a voit să immortalizeze memoria cânelui care n'a voit să uite.

Poeții și scriitorii dela toate popoarele, impresionați de calitățile deosebite ale cânelui, l-au cântat în scrierile lor.

Exemple în literatura noastră avem: Moartea lui Castor, de Brătescu-Voinesli, și Cânele Soldatului, de Gr. Alexandrescu, asemănător lui Hachico, căci a murit pe mormântul stăpânului său.

Boul, tovarășul de muncă al țăranului din toate timpurile, e pomenit și el în literatură, fie înduioșat de moartea tovarășului de jug și de necazul plugarului, ca la poetul Virgiliu, fie cum spune Coșbuc în Dolna:

Iar bieții boi se uită
Cu milă la stăpân —
Pricep și ei durerea
Sărmanului Român.

ori V. Alexandri în pastelul „Plugurile“:

Noroc bun! Pe câmpul neled ies Români cu-a lor pluguri.
Boi plăvani în câte șase, trag, se opintesc în juguri.

sau în Movila lui Burcel :

Hăi, ho, Ța bourean,
Trage brazdă pe tăpșan.

Calul, acest mândru animal, care inspiră admirație prin înfățișarea lui, când e bine îngrijit, calul, tovarășul de drum și de muncă al omului, care se expune alături cu soldatul la primejdii în luptă, care în poveștile noastre are 7 inimi, mânâncă jaratic și duce pe Fălfrumos ca vântul ori ca gândul, câtă milă nu inspiră, când îl vezi numai piele și oase, fiământ și inșelat, inhămat la o căruță încărcată mai presus de puterile lui, primind, în loc de mângâieri, sudălmii, bice și ciomagăe din partea stăpânului crud și nemilos!

Uitatu-s'a cineva la privirea lui rugătoare, fără să fie cuprins de înduioșare până la lacrimi, dacă mai e un pic de milă în sufletul lui?

Înfățișarea lui, inteligența și rolul pe care l'a avut și îl are în viața omului, a făcut să fie pomenit și cântat în cele mai multe scrieri.

În basme el e tovarăș credincios și năzdrăvan, care sfătuește de bine pe stăpânul său și-l scapă din cele mai cumplite primejdii.

V. Alexandri are multe poezii în care e vorba de cal. Astfel în „Andrei Popa“ :

Și are un murg de patru ani
Care mușcă din dușmani

iar când stăpânul e rănit, îi spune :

Sbora, copile sprintenele,
Să mă scapi de chinuri grele,
Că mă jur, de mă-i scăpa,
Ca pe-un frate te-oi căta.

În „Cântec ostășesc“ :

Român verde ca stejarul
Râd de dușmani și de moarte,
Să-mi trăiască armăsarul
Și prin gloanțe să mă poarte.

În „Calul Cardinalului Batori“ :

Calul se 'nfioară, el cearcă 'napoi
Să-și ducă stăpânul în foc la război
Și cumplit nechează și cu mult dor plânge
Întorcându-și capul spre câmpul de sânge

Și la urmă, oftând din greu, cade moart de jalea stăpânului.

În Dan Căpitan de plai, în Legenda Ciocârliei, în Mihu Copilul, pretutindeni calul este tovarășul căruia stăpânul îi spune bucuriile și necazurile lui

Toma Alimoș, rănit în luptă, zice murgului :

Alelei ! murguleț mic,
Ale ! dragul meu voinic !
Ochi-mi se palnănesc,
Norii sus se învătesc.
Te grăbește - aleargă, fugi
Și ca gândul să mă duci
Colo 'n zarea celor culmi
La gropana cu cinci ulmi

Că eu, murgule-oi muri
Pe tine n'oi mai sări !
Eu când sufletul mi-oi da,
Când nu te-oi mai desmerda,
Din copită să-ți fact sapă,
Lângă ulmi să-mi fact o groapă
Și cu dinții să m'apuci,
În tainișă să m'arunci.

În Colinde și plugușor, Trotan încalecă pe-un cal învățat, cu șaua de aur, cu nume de Graur ; În El-Zorab, Gh. Coșbuc arată dragostea mare a arabilui pentru calul său.

Dar în câte alte poezii și nuvele nu se vorbește fle de animale, fle de păsări, ca în Pulul, ori Privighetoarea lui Brătescu-Voinești ?

Inchei aceste spicuri și dacă am reușit să strecur în suflete un pic de milă, de bunătate și de interes pentru ființele fără grai, am răsplătit într-o foarte mică măsură serviciile pe care animalele le-au adus și le aduc omului și am răsplătit suferința lor, de atâtea ori îndurată cu dreptate ori fără dreptate.

V. Ghițescu

Etica și stilul vieții

Cine trăiește viața cu adevărat se poate simți fericit.

A trăi viața în întregimea ei înseamnă a potrivi fondul sufletesc cu formele de manifestare ale spiritului nostru.

În general, omul îndeplinește cerințele *formei* constrâns de judecata opiniei, sau — mai bine zis — din teama unei păreri defavorabile, care și-ar face-o lumea despre el. La acestea se mai adaugă rigorile legilor și frica de păcat.

Societatea s'a obișnuit cu acest fel de existență care-i justifică numai în aparență viața. Dar a exista nu înseamnă a trăi, după cum a te mișca nu înseamnă a fi viu.

Traiu cere comunitate de acțiune și viața cere rod. Omul nu poate trăi izolat de societate, dar nici în societate nu poate să trăiască așa cum vrea, ci înlocmai ca o furnică vrednică el e chemat să *construiască* mereu

în lume. Numai vieața trăită astfel produce roade pentru alimentarea viitoarelor generații.

În ceea ce construiește și prin ceea ce rodește omul în vieță, trebuie să știm că se revarsă sufletul său cu toate însușirile lui, stabilindu-se — printr'o desăvârșită legătură — armonia dintre fondul psihic și formele de manifestare ori de creație ale acestuia.

Această nouă creație este mărginită de un cadru care dă stil operii omenești. De aceea învățatul francez Buffon a zis, cu atâta dreptate, că stilul este însuși omul.

Vieța omului este condiționată, așa dar, de etică și de stil. În afară de aceste două imperative, omul nu apare decât ca o viețuitoare de junglă.

Etica și stilul vieții se poate observa la fiecare om în toate împrejurările vieții. Creștinul simplu dela țară care se închină în biserică pătruns de frica lui Dumnezeu, trăiește impresionante momente de vieță superioară față de întâmplătorii sau anumiții musafiri, care-și fac doar apariția de marionete în Casa Domnului, mândrindu-se când rămân drept ciuhe la melanii, ca și cum ar avea hrisov ceresc dat anume pentru scuteală de îngenunchiere.

Astfel de ființe omenești nu au nici etica nici stilul simplului cetățean credincios, n'au nici stropul de înțelepciune al acestuia, pentru că frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii.

Preotul care schimbă predica de creștinească înfrățire, când se află în fața altarului, cu înverșunata diatribă la tribuna organizației politice, în zadar mai îmbracă iarăși vestimintele preoțești, căci a pierdut și etica și stilul cinului; iar turma i se risipește.

Cine nu e pătruns de datoria și de chemarea sa în lume, nu trăiește vieța, ci se târâie doar cu vătămătoare urme în vieță, fie preot, fie dascăl, educator, avocat, magistrat, medic, militar, funcționar, cărturar, meseriaș ori agricultor.

Dascălul în afară de catedră, avocatul și magistratul în afară de justiție, medicul în afară de umanitate, funcționarul și militarul în conflict cu legile și disciplina, muncitorul manual străin de cinste ș. a. m. d., toți se pot găsi odată desbrăcați de haina etice și de podoaba stilului, dacă au pierdut credința ori pasiunea chemării și a funcțiunii lor.

Dar etica și stilul vieții sunt condiționate de ordinea în acțiune și de armonia intimă a stărilor sufletești.

Acestea sunt deprinderi fundamentale, care se învață mai întâi în familie și apoi în diferite instituțiuni de instrucție și de educație.

Marele chimist francez Henry Le Chatelier — mort de curând — omul care intrupa în chip armonic pe adevăratul profesor, neobositul cercetător, organizatorul muncii în general, filosof și patriot neîntinat, a fost

crescut într'o disciplină severă de mama sa și, datorită acestui fapt, a rămas toată viața omul ordinii, însușire pe care o socotea ca forma cea mai perfectă a civilizației.

Numai astfel de oameni trăiesc cu adevărat și dau sens vieții rămânând întotdeauna pilde vii pentru posteritate.

În fond și în formă putem deveni fiecare din noi credincioși slujitori ai ordinii și ai eticii în viață.

Punctualitatea, pregătirea, severitatea bună și dăruirea din plin față de tineret, iată etica și stilul dascălului de școală. Cinstea publică și împăcarea propriei conștiințe, iată idealul de justiție al oamenilor de drept. Fiorul de milă socială justifică omenia medicului; patriotismul fără șovăire pecetluște curajul moral al militarului; grija de sufletul etic și estetic al omenirii scânteiază cu suflare divină pana artistului; iar credința în dreptatea și răsplata lui Dumnezeu dă trăinicie și podoabă meșteșugului.

Orice abatere, cât de ascunsă, dela aceste postulate ale vieții constituie o călcare a moralei, o știrbire a ordinii, o ultragiere a stilului și deci a propriei ființe omenești, care, toate atrag imediat sancțiunea severă și neîndurată a forței supreme și misterioase ce guvernează universul.

În perindarea zilelor, raportul dintre comportamentul ori deprinderile umane și sancțiunile supreme nu are intermediar de echivalențe gradate, căci nu există păcate mari sau păcate mici, ci numai păcate; după cum și faptele bune se pot observa în cele mai mărunte acte omenești. Subt vâlul ceșos, însă, al răutăților din lume, sforțările modeste ale celor conștiinți stau întemnițate ori terorizate de iureșul ignominiiilor.

Dar ipocrizia, minciuna, beția, desfrâul, furtul ori crima rămân fără circumstanțe atenuante în conștiința morală a lumii, fie că ele se săvârșesc în minimă sau în maximă proporție de vulg sau de elita societății.

Aceste păcate aparțin lutului omnesc care-i substanța identică la orice om. Numai cine nu săvârșește asemenea păcate are și suflet, are în suflarea divină și prin urmare nu-i lipsit de etică; este cu adevărat om și deci are stil.

Se va spune însă că păcatul e original. Dar, oare omul s'a născut din păcat și a fost astfel condamnat ca să nu se mai poată lepăda de el în vecii vecilor?

Atunci, cum îl concepem pe Marele Creator al lumii și pe Mântuitorul care a răscumpărat păcatul omnesc? Atunci, ce ne-a rămas din neprihănită copilărie și din ziua de ieri, dacă nu mai putem prelungi viața măcar cu o zi de curățenie sufletească?

Unde sunt părinții, unde-s educatorii, unde-l statul civic, dacă elementele componente ale familiei și ale societății se spulberă în dezordine frângând cadrul și etica acestei vieți, pentru a se înstăpâni apoi haotic

forța brută și grotescul bulbucă de ignoranță în stările, funcțiunile și unitățile sociale ?

Acolo unde familia stă subț teroarea copiilor fără căpătâi, acolo unde biserica și școala trândăvesc subț ochii absenți ai slujitorilor, acolo unde politica este condusă de naufragiații societății; iar societatea este otrăvită de scrierile iscusitelor imoralități, ori speculată de samsari, acolo viața nu-și mai are justificare nici pentru toți acela care desbracă, seacă și sting morala vieții; nici chiar pentru mulți alții care, oricât ar fi de cumsecade și de instruiți, se complac să viețuască, fie liniștiți în sfera lor îngustă, fie absenți într'o lașă indiferență.

Cine privește numai în nori se împiedică de pietre ca să rădă bucuriile; iar cine cată numai în pământ e îngânat de copii și imbrâncii de vulg.

Numai în sfera în care e posibilă extinderea acțiunii sale, omul poate sluji ca sfetnic credincios al vocației sau al carierei alese; și tot în aceeași sferă, omul are datoria imperioasă să lupte cu sforțări uriașe, pentru a consolida elementele folositoare dinăuntru oprind invazia paraziților. Dar această ultimă sforjare e condițională de conștiința liberă.

Etică și stil, ordine și libertate, acestea sunt comandamentele vieții.

Victor Țăranu

IV. C R O N I C Ă

Note pe marginea unei monografii geografice.

Literatura geografică românească a fost lipsită până acum de o lucrare sintetică asupra țării noastre. Ceea ce istoria a împlinit încă acum cincizeci de ani, prin pana lui Xenopol — a cărui **Istorie a Românilor** larg folosită și astăzi e un punct de plecare pentru altele ce încep a se ivi — geografia n'a îndrăsnit să înfăptuiască.

Se simte însă tot mai mult lipsa unei geografii a României. Fără îndoială, lăsăm deoparte manualele de școală, care an de an, câștigă în frumusețe tehnică și în justete științifică și pedagogică. Neuitând manualul M. David și apoi Luca, vom pune la loc de cinste manualul Mehedinți-Vâlsan și mai noul, admirabil în toate privințele, I. Simionescu-N. Gheorghiu. Manualele, fatal nu pot să treacă peste o anumită limită a cantității materialului, fapt dictat de însuși rostul lor didactic.

Ne gândim însă la o prezentare geografică a țării noastre, în scop pur științific, pe baza materialului scos la iveală prin serioase cercetări regionale.

Ori, o prezentare de acest fel ar fi fost până acum prematură.

Arhiva geografului român, care e compartimentul acesta pământesc numit România cu toate fenomenele de relief, climă, ape, vegetație, populație, etc. incluse, d'abea acum începe să fie cercetată cu de-a-măruntul și luminată pe îndelete. Muncă, deosebit de grea.

Geografia națională n'a avut măcar norocul istoriografiei, care își are împlântate rădăcinile — oricât de modeste — în adâncul secolului XIV.

Până în epoca României moderne, nu putem vorbi de o mișcare geografică la noi, evident fixând în locul care se cuvine „Descrierea Moldovei“ a Domnitorului Dimitrie Cantemir — tradusă din latinește după un veac — și a cărui bună hartă a Moldovei a fost găsită d'abea acum câțiva ani, cam odată cu acea a Munteniei, opera Stolnicului Constantin Cantacuzino, amândoi primii și singurii geografi români din opera română.

Școala geografică românească, întemeiată și însuflețită de profesorul Mehedinți, are deci un trecut foarte plăpând. Demult la lucru, roadele ei încep să se vadă. În Bucureștii bătrânului magistru, ca și în lașii D-lui prof. M. David, Cernăuții D-lui prof. C. Brătescu, sau în Clujul regretatului Vâlsan, tinerii cercetători se înmulțesc. Publicațiile nu ne lipsesc. Afară de occidentalul și vechiul „Buletinul Soc. Române Regale de Geografie“, mai putem cita: „Analele Dobrogei“, astăzi la Cernăuți, „Arhivele Basarabiei“, „Arhivele Olteniei“, „Țara Bârsei“ dela Brașov, „Milcovia“ dela Focșani, etc., fără a mai numi publicațiile universitare, destul de numeroase, cu toate greutatele bănești ale timpului de față.

Piatra noastră nu stă mai prejos, cu conștiințioasele lucrări asupra colțului nemțean, din anuarele lic. Petru-Rareș; iar o grupă de energii tinere, strânse în jurul cărturarului emerit care e D-I G. Teodorescu-Kirileanu, se pregătesc să dea vieață unei reviste de studii regionale.

Așa fiind, o lucrare de sinteză geografică asupra României e îndrituită să apară, rămânând ca ea să fie apoi întregită, an cu an.

Lucrarea e cerută de însăși trebuința științifică de recapitulare: un popas, în lungul drum al lucrului geografic. E mai ales impusă de nevoia didactică de a se pune la punct nomenclatura, clasificările, concepțiile științifice, chiar, atât de variate dela manual la manual. Faptul produce confuzie și dezorientază chiar pe profesor.

Dar mai este ceva. O lucrare ca aceasta răspunde în epoca prezentă, de deșanțată activitate prorevizionistă a granițelor și la un comandament național: ea fundamentează caracterul de unitate, de **personalitate geografică** de nesdruncinat, a țării noastre.

O lucrare ca aceasta ni s'a înfățișat în sfârșit și poartă titlul: România —geografie fizică—și e opera profesorului Vintilă Mihailescu dela Universitatea din București. Că ceea ce ni se prezintă nu e o simplă încercare o spune personalitatea autorului. Urmas la catedră al regretatului Vâlsan, D-I Mihailescu nu e un necunoscut, pentru cine se interesează cât de puțin de mișcarea noastră geografică.

Bine pregătit în toate ramurile geografiei, posedând numeroase lucrări, e de mult o autoritate în lumea științifică.

Secretar al Buletinului Societății Regale Române de Geografie, a isbutit, prin spiritul critic ales și colaborarea-i activă, să ridice această publicație la înălțimea celor din Apus.

E lesne de înțeles cât de bogată va fi aci partea de contribuție personală a autorului, în ceea ce privește orânduirea materialului geografic al țării noastre, lucru deosebit de însemnat.

O de-aproape cercetare a lucrării sale e deci instructivă și e ceea ce vom încerca să facem într'un viitor număr al revistei.

Victor Andrei

I N S E M N Ă R I

Idei, fapte, oameni.

Străjerismul, premilitarismul, cercetășia, sunt cele trei forme de organizare ale tineretului, de captare a timpului când nu stau nici în localul diriguitor al școlii, nici sub ochii plini de griji ai părinților. Problema e generală și fiecare țară — urmând sistemul său politic — se găsește la începutul sau la capătul rezolvării ei. Cum se vede, noi suntem în plină experiență. Fără îndoială, nu vor rămâne căteșitrele. Răstimp de încercare, o formă va sfârși prin a fi învingătoare. Într'o recentă consfătuire administrativă a directorilor de școli normale, s'a arătat imposibilitatea materială a coexistenței acestor trei instituții. După toate semnele, se pare că până la urmă victoria va fi de partea străjerismului. De se va întâmpla astfel, e un semn că timpul imitațiilor servile a trecut și că formula Regală, formula autohtonă, a învins. Oricum va fi, o altă

problemă merită cu precădere să capete deslegare: în mâna cui va sta conducerea educației tineretului? Profesorimea secundară, într'un recent consiliu al cărmuitorilor ei, cere hotărît pentru ea această conducere. Și nu poate fi altfel. Părinte sufletesc, anume pregătît pentru aceasta, chinuindu-se sărac pentru formarea viitorilor cetățeni, dascălul e cel mai îndicat conducător al elevului, în drumul și răstimpul dintre școală și căminul părintesc.

Copilul țăranului bate tot mai rar la poarta școalelor noastre. O simțim li-
ceele, o simțim deopotrivă și noi, școalele de pregătire a viitorilor dascăli
rurali. Crud arătat, la noi nu mai vin „copiii aleși” ai școalelor primare, ci
copiii celor cu dare de mână. **Care nu sunt cei mai buni și care măcar nu
sunt mulți.** Am putea spune, că adevăratul barometru economic al țăranului
român, nu e oborul sau prăvălia cu produse industriale, ci școala. O școală,
în care dacă e liceu, vine tot mai nestingherit, străinul. Faptul nu e desigur
îmbucurător. Comitetele școlare, aceste „inutilități” trebuitoare, luptă cum pot,
cu sprijin anemic de sus, cu altul tot mai restrâns, de jos. Ministrul școalelor
s'a nimerit un luptător fără odihnă și un adânc cunoscător al răului. Se aude
că luptă din răspuțeri să ia asupra statului întreținerea școalelor normale. Va
isbui? Nu știm. Dar problema, care e în fond aceia a circulației valorilor
omenești spre frânele conducerii, nu e cea mai ușoară și nici cea mai puțin
însemnată.

Victor Andrei

REVISTA REVISTELOR

— Cele trei Crișuri — Anul XVII No. 7-8 — Iulie-August 1936 Di-
rector-Fondator George Bacaloglu. Revista Orădeană își continuă eroic lupta
— la granița de vest a țării. Conținut bogat și variat, semnat de oameni ce și
fac din scris un apostolat — nu o meserie. Numărul acesta cuprinde o în-
cursiune prin bogatul pitoresc al țării. În proză și în vers ni se prezintă crâm-
peie de natură frumoasă ca un basm spus în vreme de iarnă, la gura sobei —
de-un bunic sfătos și înțelept. Semnează: Prof. N. Bănescu, Hortensia Papadat
Bengescu, Alice Soare, Irina Theodoru, Maria Baiulescu, Emil Isac, Paul Șt.-Iliu
Al. Iacobescu, George Voevidca etc. Recenzii multe și obiective. În concluzie,
o mână de oameni cinstiți, îndrăgostiți de frumos — cari de 17 ani zămislesc
și rodesc vorbă așezată și dreaptă — fără laude — și probabil fără ajutor o-
ficial. Oare mulțămîta cititorilor le-o fi îndeajuns?

Revista critică Anul X No. 2-3 Director Prof. Univ. George Pascu.
Harnicul filolog de la Iași într'un documentat și judicios articol: Linguistique
balkanique pune la punct greșelile și completează lacunele studiului de filo-
logie balcanică a pro. universitar danez Kr. Sandfeld de la universitatea din
Kopenhaga. D-I Gr. Scorpan scrie frumos și documentat despre valoarea sim-
bolică a poemei Lucefărul, iar D-I Gh. Duzînchevici ne prezintă o serie de
documente unele cunoscute altele inedite, descoperite de D-sa în Biblyoteka
Nasvdpwa (Rapperswil) din Varșovia — și în Arhivele Statului, referitoare la
domnia lui Al. Ion Cuza. Acestui tânăr istoric îi întrevedem o frumoasă carie-

ră, ținând seamă de hărnicia sa și de dragostea pe care o are pentru obiectul care-i stăpânește preocupările. Revista mai cuprinde o cronică și un mare număr de recenzii — din care se desprinde ironia caracteristică profesorului filolog de la Iași.

Natura, Anul XXV, No. 8 Octombrie. Sumar bogat. Semnează G. G. Longinescu articole despre: Henry Le Chatelier și „Pliniu cel Bătrîn” — A. Bordenache — Despre arta grădinei — Prof. I. Teodorescu — O nouă cuccire în favoarea viticulturii — Ing. Emil P. Mareș: Normalizarea, raționalizarea și organizarea științifică a muncii — Jean Stoenescu Dunăre — În America etc. Un vade-mecum al cărților bune de citit și al revistelor științifico-literare mai interesante atât române cât și străine. Revista are 25 de ani bob numărat — și cu toate acestea nu e nici bătrînă — nici nu pare a îmbătrîni.

Preocupări Literare — Anul I Vol. II No. 3 Octombrie 1936. Cuprinde versuri, proză, cronică bogată. Interesante — mai mult decît interesante articolele D-lor George Boiculescu: Din proza necunoscută a lui I. L. Caragiale și Radu Manoliu: Isoarele motivelor din proza lui M. Eminescu. Revista aceasta prin seriozitatea studiilor și cercetărilor ce le cuprinde umple un mare gol lămurind obiectiv și serios o sumă de probleme literare. Observăm însă și unele năstrușnicii.... Ex.: D-l Goe (I. L. Caragiale) devine prin binevoitoarea colaborare a... zețarului: D-l Coe?!? Fără supărare, — dar aceasta impresionează neplăcut pe noi, cititorii. D-l prof. P. V. Haneș n'are nimic de spus?

M. Cojocaru

S'au primit la redacție:

REVISTE:

Insemnări ieșene, revistă bllunară Anul I. Vol. II No. 21 Iași.
Afirmarea Anul I. No. 6—7 Satu Mare.
Revista învățământului agricol Anul II. No. 5 Sept.—Oct., Roman.
Revista învățătorilor din orașul și jud. Bălți, Anul IX. No. 4,
Cuget moldovenesc, Anul V, Bălți.
Inv. țătorul, revista asociației învăț. Vâlceeni anul IX, No. 7, 8, 9. R. Vâlcea.
Cuvântul dascălesc, Anul VIII, Roman.
Solia, Anul II, No. 23, Roman.

CĂRȚI:

Folclor din ținutul Neamțului adunat de C. Tănase-Teiu, Vol. II.

ZIARE:

Chemarea, Anul II, No. 12 Iași.